

Jelenség, felkiáltójelekkel

Tétova békeharca

A magyar hírügynökség lekopogta, a rádió világga kürtölte, a tévé bemutatta, s most mi is megírjuk: mind több román nemzeti-szerű fiatal lépi át a határt. Ha nem félnék a nagy szakvaktól, a tömeges valamelyik az ötvenes években használt változatát használnám a helyzet jellemzésére. Hol vannak már az ötvenes évek! 1989-et írunk, kérem. A menekülésben észlelhető hullámszerűsége, hogy legyen egy magyar-azat — valami nagyon is emberi, sajtóságos, más szélességi és hosszúsági körökön kevésbé érzékelhető. Talán mi vagyunk az illetékesek a magyarázat megadására — több oknál fogva. Ehhez természetesen a menekülők készségére is szükség van. Amihez egy kis szerencse kell (bizalmat sugalló környezet), és fontos a tolmács, aki lehetőleg közülük való legyen.

Négy vézna huszonévesével váltottam szót. Bartók Béla szülővárosában, Nagyszentmiklóson éltek. Hármojuk román, egyikük magyar. Ez utóbbi biztosította a megértést közöttünk. A hogyan tovább? foglalkoztatta őket — engem pedig az okok, az indokok, amiért az áradó Marosnak indulnak. Persze, az én tudásom sem üres, ismereteim ilyenzerű ellenőrzése pedig nem elégít ki. Tovább kérdezek. Éheznek. Ha rájuk nézek, elhiszem. Fázta a télen. Bizonyára igaz. Féltek a szekutól. Mások is mondták. Börtönben érezték magukat. Ha egy egész ország, akkor ők is.

Végül sikerült az állóképét felbontanom. Egy ártatlannak tűnő megjegyzés nyomán. Ezt mondta a legalacsonyabb, addig méla hallgatásba merülő román fiatalember:

— Május 28-ára megkaptuk a katonai behívót. Nekem például Medgidia városában kellett volna jelentkezni. Egyik társam Borosjenőn, másik kettő Bukarestben. Biztos valami építkezésre szerették volna befogni őket. Nekem még három fiútestvérem van. A legidősebb szintén Medgidia teljesített szolgálatot. Csatornát ástak. Balesetet szenvedett. Nyomoréku kell leélnie a hátralevő éveket. Nincs orvosság...

— Szóval a katonaság elől futamodtatok meg?

— Így is mondhatnók. Az elől is. Semmi kedvünk két évre angyalborbe bújni. Ki tudja, mire akarnak felhasználni bennünket...

— Ezek szerint ti békeharcosok vagytok...

— Azok is.

— Ezek szerint az előzeteket azt diktálta, hogy bár kockázatos, érdemesebb a kisebbfajta névtelenségnek kiadni a magatokat?

— Az is...

— Szerintetek miként fogalmazható meg a béke?

— Semmiképpen sem az, illetve úgy, ami odaát van. Tulajdonképpen nem tudjuk. Valami másnak kell lennie. Majd megfigyeljük. Békében az ember biztos a dolgában. Mi ezt az érzést nem ismerjük.

— Hová visz az utatok?

— Itt maradunk. Azt hisszük... Munkát keresünk.

— Hány hasonló helyzetben levő fiatalról van tudomásotok?

— Az itt levőket nem ismerjük. A mi korosztályunkból odaát, aki csak tud, menekül a katonaság elől. Nekünk sikerült. Helyettünk másokat hívnak be. Azok is igyekeznek kihúzni magukat valamilyen módon. S így tovább.

— „Elintézni” nem lehet? Először mosolyognak. Zavartan, félszegen.

— Lehet. Csak sokba kerül. Egy idő eltelte után azonban újra hívják az embert. Végleg csak a nagyfőnökök sülyeszíthetik el a fiaikat iratait. Mi melósok vagyunk. Beszámított köz-katonák.

— Most is?

— Most már csak melósok.

— Rátok foghatom a békeharcos jelzőt?

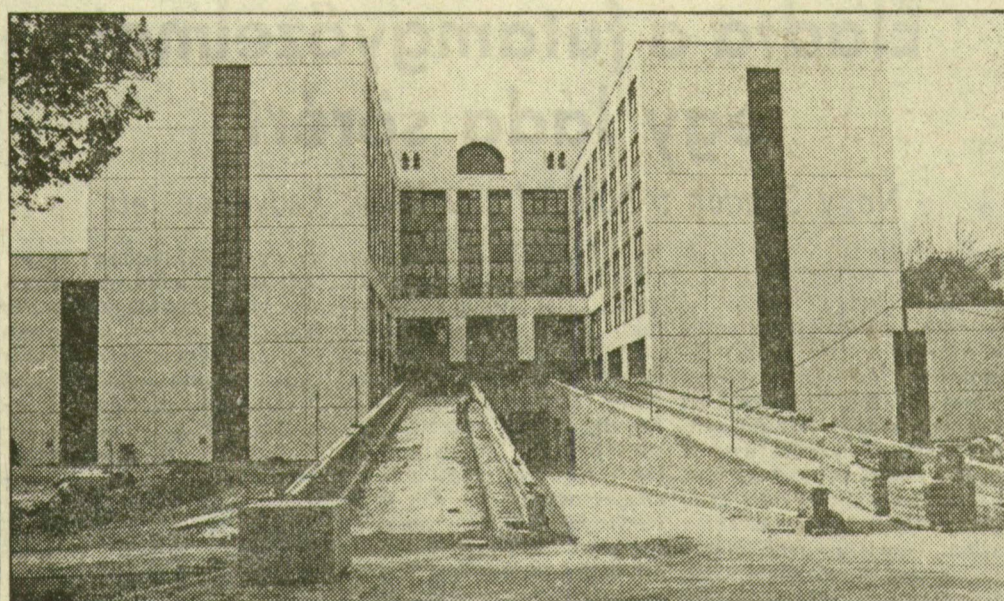
— Nem tudjuk... Lehet...

... Bizonytalanság, öldő, de még kézzelfogható félelem, új helyzetükben a feltételes mód használata — úgy érzem, elsősorban ez jellemzi őket. A mi érdeklődésünk viszont e jelenség — a katonakötelesek menekülése — lényegét kell, hogy pástázza. A néha dilettánsok közszereplésével (minden oldalon!) folyó pártviták közepette, a csuklázás hajtogatott demokratizációs folyamat körülményei között újra elsiklik a tekintetünk a kiolvasható jelzések fölött.

Kinek szeme van, lát, kinek füle van, hall, kinek orra van, szimatot fog.

Én csak szóltam.

Szerédi Tamás

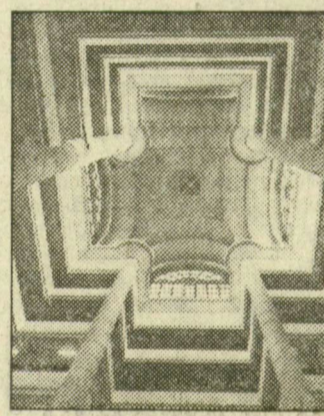
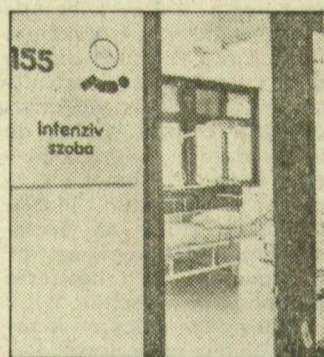
„Tünetmentes” klinika

Ha a Guinness „rekordok könyve” számon tartaná az építkezések furcsaságait, minden bizonnyal belekerült volna már a szegedi 410 ágyas klinika. A négy évvel ezelőtt megkezdett építkezésnek ugyanis lett volna oka rá, hogy rekordként könyveljék el: nem sokkal az építkezés megkezdése után alaposan megsüllyedt. Annyira, hogy az alsorban egy teljes lépcsőfokot nyelt el a föld. A munka közben elhúzódtak, a hibákat kijavították, a sülyedés megállt. A „tünetmentes” vált klinikai tömő immár többször módosított átadási határideje e hónap vége. Kész lesznek-e az építők? Ezt kérdeztük az építészvezetőtől, Darvas Tamástól:

— Ütemesen folyik a kész épületelemek átadása. Már csak az alsó szinteken dolgozik a Délép. A többi szinten a hiánypótlást végezzük. Velünk párhuzamosan a Medicor orvostechnológiai szakemberei is végzik a klinika felmérését. Úgy tűnik, a végső átadási határidővel nem lesz probléma.

Akadnak emeletek, ahol már vetett ágyak is várják a gyógyulást, kereső beteget. Hogy mikor fogadják majd a pácienseket a új klinika? Pontos határidő még nincs, hamarosan megkezdjük a költözést az ideg-elme osztály, őket a traumatológusok követik. Nyáron már minden bizonnyal beindulhat a teljes gyógyítási „nagyüzem”. Az impozáns épületben nyolc műtő, összesen 410 beteg fogadására alkalmas. 2-4-6 ágyas kórtermek kaptak helyet. Egy szint az elektro- és hidrotérápiáé, de 200 hallgató befogadására alkalmas előadóterem is található az épületben. A kisebb kezelőket, vizsgálokat számba venni is komoly feladat.

Úgy hírlik, június elején a hivatalos átadás is megtörténik. Nagy László, lapunk fotóriportere így látta az átadás előtt álló épületet.

Tájházfelújítás Sándorfalván

Ünnepel Sándorfalva. Patinás nagyközség már, hiszen 110 éves lett. Nem látványos, amit tesznek a falu lakói, vezetői, nincsen zászlóerdő meg térene, nincsenek kitüntetések, elismerések. Csak ünnepelnek. Egész évben, hiszen az egész esztendő „születésnap”.

Az első esemény egy kiállítás volt, éspedig Deák József, Sándorfalváról elszármazott naiv festő tárlata, majd ezt követte művészkolégájának, Bod Árpádnak, a nagyközség volt körzetorvosának a kiállítása, tegnap pedig Budai Sándor naiv képei kerültek tárlókra a párt-házban, hogy a híres szülőlt, a népművészet mestere, a többszörös nivódijas citera-

zenekar megalapítójának hagyatékait, festményeit láthassák az érdeklődők ezen a héten.

A születés ünnepén rendeztek az iskolások részére helytörténeti vetélkedőt, május elsején az algói hagyományörző együttes vendégkedett Sándorfalván, és adott színvonalas folklórműsort, turkui hölgyek is ellátogattak a faluba, akik női focival szórakoztatták az érdeklődőket.

Nagy gondot fordítanak a külsőre is. A néprfront meghirdette a Tiszta utca, rendezett környezet elnevezésű versenyt, aminek mindenki a hasznát látja majd. Folyamatnak szánják ezt. Az első év eredményeit majd jövőre

értékelik. Októberben a nagyközség felszabadulásának évfordulóján egy tájházat adnak át a Kolozsvári utca 14. alatt. Ez az épület az 1879-es árvíz után, egy-két évvel épült, a legelső közzül való. A ház szabadtérményes, két kemencés, pitvaros, eszközkész. A sándorfalvi illetékességű emberek, festők, művészek értéktárgyakat, képeket ajánlottak fel. A tájház felújítását megkezdték.

Így ünnepli hát — folyamatosan — Sándorfalva a születésének 110. évfordulóját, csöndesen, tisztelve a múltat.

A. S.

Siker a Vajdaságban

Nagy sikert aratott a Vajdaságban a jászberényi Járszi Népi Együttes Tánccsoportja. Ötnapos vendégszerelése során az autonóm tartomány magyarlakta községeiben lépett fel, városárnap pedig két előadás tartott Újvidéken, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület kultúrterében. Az idén vajdasági vendégszerelésre várnak egy-egy ungvári és pozsonyi népi együttest is.

Portugáliai magyarok kitüntetése

Fatimában, a világszerte ismert portugáliai zarándokhelyen kiállítás nyílt, amely az első magyar király, Szent István életét és tevékenységét mutatja be. Ez alkalomból ünnepséget rendeztek, ami egyúttal évfordulós megemlékezés is volt, hiszen 25 évvel ezelőtt avatták fel itt a külföldön élő magyarok adományaiból emelt „Magyar kálváriát”. A rendezvényekre Budapestről és Londonból magyar látogatócsoportok érkeztek.

A kiállítás megnyitóján Alberto Amaral leirai püspök mondott beszédet, és a magyar történelem, a magyarországi egyházak sorsának alakulását ismertette utalt Mindszenty József személyére, akit hosszadalmas földi mártíromságáért tartott említésre méltónak. A liszaboni Diario de Noticias című befolyásos napilap a magyar hatóságoknak az egyházak irányába való nyitását látja abban a tényben, hogy a fatimai kiállítás megnyitóján részt vett a Magyar Népköztársaság nagykövete.

A Szent István-kiállítást a magyar katolikus egyház és a Magyar Tudományos Akadémia együttműködésével állították össze. A megnyitót alkalmával vette át a Magyarok Világszövetségének kitüntetett jelvényét két, Portugáliában élő magyar személyiség. Kondor Lajos lelkész, a fatimai tájékoztatói központ vezetőjeként szolgálja Magyarországtól külföldön élő magyarok örögzűzését. Újpeféry Elemér 1945. október 15-éig a liszaboni magyar nagykövetség ügyvivője volt, s a Szálasi-kormány halálra ítélte, amiért nem volt hajlandó együttműködni vele.

A hatvanas évek végére mind elterjedtebbé vált televíziózás — a rádióval és a sajtóval együtt — egyre nagyobb szerepet töltött be a tájékoztatásban. Szükségessé vált annak vizsgálata, mi történik a tájékoztatási folyamatban, hogyan és milyen hatással jut el az információk áradata a befogadók; a rádióhallgatók, tévézők, valamint az újságolvasók tömegéhez. Erre a feladatra szerveződött 1969-ben a Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Szerepe azonban már kezdetben sem csak ennyi volt. Azt is vizsgálták — és vizsgálják ma is —, hogy mi az emberek véleménye napjaink aktuális kérdéseiről, eseményeiről. Tavaly az intézet átalakult, szervezete, tevékenységi köre bővült. Cégtáblájukra is új név került: Magyar Közvéleménykutató Intézet. Munkatársuk, *Swiatkowszki Évával* beszélgettünk mindarról, amivel foglalkoznak.

— Kétféle módon gyűjtjük össze az emberek véleményét. Az egyik az úgynevezett „panel”-kutatások csoportja. Ezekben a felmérésekben folyamatosan vizsgáljuk a rádióhallga-

Védett vélemények

Vidéken szívélyesebb a fogadtatás

tási, tévézési, újságolvasási szokásokat. Emellett minden kérdőívben vannak olyan kérdések is, amelyek egy-egy időszerű társadalmi-gazdasági problémáról tudakozódnak, mint például a mindennapi jövedelemadó.

— Hogyan keresnek beszélgetőpartnereket?

— Véletlen kiválasztással. A Népességnylvántartó Hivatal számítógépe választja ki véletlenszerűen azokat, akiket fölkeresünk. Ez a számítógép arra kap utasítást, hogy olyan arányban válasszon ki férfiakat és nőket, fiatalokat és idősebbeket, városban, falun és tanyán élőket, amilyen arányban az országban élnek. A „minta” tehát kicsiben reprezentálja a társadalmat.

— Melyik a kutatások másik fajtája?

— Ez az úgynevezett „gyors vizsgálat”. A nevéből sejtethető, hogy ennek feladata a közvélemény lehető leggyorsabb felmérése olyan kérdésekről, amelyek igazán aktuálisak, „benne vannak a levegőben”. S minthogy ilyenkor csak néhány nap adatik a munka elvégzésére, a módszerünk is más. Nemek, életkorcsoportok és iskolai végzettség szerint, mi magunk keresünk ennek megfelelő beszélgetőtársakat.

— Hogyan fogadják önöket?

— Túlnyomórészt szívesen segítenek, bár érezhető némi különbség a városiak és a falun élők között. Vidéken talán szívélyesebben, nyitottabban fogadják minket. Az elzárkózás azonban inkább csak kivétel. Az emberek szívesen veszik, ha meghallgatják őket, ha kéri a véleményüket.

— Kinek a megbízásából dolgoznak?

— Munkánk nagy része önálló kutatás, a Közvéleménykutató Intézet szakemberei szervezésében. Sok helyről kapunk fölkeréseket is. Megrendelőnk volt már a kormány, több társadalomkutató intézet, sőt hetilap is. Bármely intézmény kérhet tőlünk kutatást, ha meg tudja fizetni.

— Tapasztalható-e tartózkodás bizonyos „kényes” kérdéseknél, például ha politikáról van szó?

— Egyre kevesebben vannak, akik ilyenkor óvatosabbá válnak. Ma már inkább csak az idősebbek tartanak attól, hogy a véleményükért esetleg valami hátrány érheti őket. Munkánk alapja egyébként is a kölcsönös bizalom. Mi bízunk abban, hogy a megkérdezettek őszintén válaszolnak, ők pedig megbíznak bennünk, hogy biztosítjuk a válaszadók névtelenségét. Ez a védelem a Közvé-

leménykutató Intézet legfontosabb garanciája. A beszélgetés anyagát tartalmazó kérdőív csak az adatfeldolgozó szakemberek kezébe kerülhet, egyébként titkosan kezeljük. A kérdőív egyébként sem tartalmazhat olyan adatokat, amelyekből a válaszolót azonosítani lehetne.

— Nehéz a kiválasztottak bizalmát megszerezni?

— Ez a feladat olyan kérdőket igényel, akik fellépésüknél, személyiségüknel fogva alkalmasak erre. Jól, tapintatosan kérdezni nem könnyű, de szinte minden beszélgetés közben kialakul az a létező, amelyre szükségünk van, hogy igazán tartalmas interjúk szülessenek. Kérdezőink között — akik fő foglalkozásuk mellett dolgoznak nekünk — van pedagógus, újságíró, vagyis olyan emberek, akiknek egyébként is mesterségük a beszélgetés. Am nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a legjobb kérdés sem tudna boldogulni a válaszadók jóindulata, segítőkészsége nélkül, amiért mi csak köszönettel tartozunk.

Nyilas Péter